

2005 SOSYAL BİLGİLER PROGRAMINDA YER ALAN BAZI DEĞERLERE YÖNELİK ÖĞRENCİ GÖRÜŞLERİ: SURİYELİLER ÖRNEKLEMİ*

Cemil Cahit YEŞİLBURSA

*Doç. Dr., Gazi Üniversitesi, ccyesilbursa@gmail.com
0000-0001-8568-6061*

Filiz Arzu YALIN

*Doktora Öğrencisi, Gazi Üniversitesi, arzuyalin02@gmail.com
0000-0002-4860-0246*

Received: 16.11.2017

Accepted: 19.04.2018

ÖZ

Araştırma, ortaokul öğrencilerinin 2005 sosyal bilgiler öğretim programında yer alan bazı değerlere (saygı, adil olma, misafirperverlik, hoşgörü, duyarlılık, yardımseverlik) yönelik görüşlerini Suriyeliler bağlamında incelemeyi amaçlamaktadır. Bu çalışmada nitel araştırma deseni, veri toplama aracı olarak odak grup görüşmesi yöntemi benimsenmiştir. Araştırma grubunun belirlenmesinde, araştırmanın modeli ve konusu göz önünde bulundurularak “amaçlı örneklem” yöntemlerinden, “kritik durum örnekleme” kullanılmıştır. Bu araştırmanın kritik durum örneklemini belirlemek için öncelikle Adıyaman ili nüfus müdürlüğü verilerine göre Suriyelilerin yoğun olarak bulunduğu Bahçelievler Mahallesi tespit edilmiştir. Bu sayede Suriyelilerle yoğun etkileşim içinde olması muhtemel çalışma grubu tespit edilmiştir. Buna bağlı olarak araştırmanın çalışma grubunu Adıyaman ili merkeze bağlı Bahçelievler Mahallesi’nde 2016-2017 eğitim öğretim yılı bahar döneminde bir ortaokulunda sekizinci sınıfa devam eden sekiz öğrenci oluşturmaktadır. Nitel verilerin çözümlenmesinde ve yorumlanmasında betimsel analiz kullanılmıştır. Araştırmanın nitel bulgularına göre öğrencilerin Suriyeliler bağlamında (saygı, adil olma, misafirperverlik, hoşgörü, duyarlılık, yardımseverlik) değerlerine yönelik olarak olumlu görüş bildirdikleri sonucuna ulaşılmıştır. Buna göre öğrencilerin Suriyeliler bağlamında belirtilen değerlerin kazanmış oldukları sonucuna ulaşılmıştır. Araştırma sonucunda elde edilen bulgulara dayanılarak; Suriyelilerin yoğunlukta olduğu farklı bölgelerde de araştırmalar yapılması, çalışılan gruptan daha büyük örneklerle Suriyelilere yönelik görüşleri ortaya koyacak çalışmaların yapılması, sosyal bilgiler programında yer alan iletişim, karar verme, empati, eleştirel düşünme gibi becerilerin araştırılmasına yönelik çalışmalar yapılması, Öğrencilerin Suriyelilere yönelik görüşlerini etkileyen faktörlere (aile, çevre, medya, başından geçen olay vb.) yönelik araştırmalar yapılması önerilebilir.

Anahtar Kelimeler: Sosyal bilgiler, göç, Suriye göçü, değer, değer eğitimi

* Bu çalışma, Doç. Dr. Cemil Cahit YEŞİLBURSA danışmanlığında Filiz Arzu YALIN tarafından hazırlanan “Sosyal Bilgiler Programlarının Bazı Değerlerinin Öğrencilerce Kazanım Düzeyi: Suriyeliler Örnekleme” adlı yüksek lisans tezinden türetilmiştir.

STUDENT VIEWS ON THE VALUES IN 2005 SOCIAL STUDIES PROGRAMME: THE CASE OF SYRIANS**ABSTRACT**

This study aims to examine the views elementary school children hold about the Syrians, and to determine the level of acquisition of values in social studies curriculum (respect, being just, hospitality, tolerance, sensitivity, and helpfulness), in the context of Syrians. This study has utilized a qualitative approach, and focus group interview was used as the data gathering tool. Considering the research model and the subject of their search, critical case sampling was used among the purposive sampling techniques. In this study, Bahçelievler Neighborhood was identified as a high-density Syrian area according to the data from Adiyaman Provincial Population Directorate. Hence the study group who is more likely to be in interaction with the Syrians was identified. According to qualitative findings of this study, in the context of Syrians, it is concluded that the students have high levels of acquisition of values (of respect, being just, sensitivity, hospitality, tolerance, helpfulness). According to qualitative findings of this study, in the context of Syrians, it is concluded that the students express positive views of Syrians with respect to values (of respect, being just, sensitivity, hospitality, tolerance, helpfulness). As a result, it is concluded that students have gained the values in question, in context of Syrians, and that quantitative findings support the qualitative findings of this study. Based on the data gathered, it could be recommended that; further research be conducted in areas with a high level of density of Syrians, studies with larger samples be conducted in order to reveal the attitudes towards the Syrians; further studies be done targeting the social studies curriculum's aims that are communication, decision making, empathy, critical thinking skills; research on factors affecting students' perceptions of Syrians (e.g., family, social environment, media, daily experiences) be done.

Keywords: Social education, migration, Syrian immigration, value, value education

GİRİŞ

İçinde bulunduğumuz yüzyılın en büyük olgusu küreselleşmenin etkisi ve iletişim teknolojilerinin hızla gelişmesi nedeniyle, dünyanın bir ucunda yaşanan insan faaliyetleri, dünyanın geri kalanını da etkisi altına almaktadır. Toulmin'den aktaran Balay'a (2004) göre insanlar ve toplumlar gittikçe bütünleşen hatta ülkelerin sınırlarını bile aşan faaliyetlere girmiştir. Seyahat, iletişim, finansman, ticaret, spor karşılaşmaları, meslekler, popüler müzik artık tek bir ülkenin sınırları içinde kalamaz olmuştur. Bu durum iç savaşlar, çatışmalar gibi yıkıcı insan faaliyetlerinin de bir ülke sınırı içinde kalmadığına işaret etmektedir. Örneğin dünyanın herhangi bir yerinde yaşanan bir savaş, iç savaş veya çatışmalar diğer ülkeleri de -bu durum genellikle göçe neden olduğu için- siyasi ve toplumsal açıdan derin olarak etkilemektedir. Gerek savaşlar ve çatışmaların neden olduğu göçler, gerekse siyasi ekonomik faaliyetler, küreselleşme olgusu nedeniyle farklı etnik, din, kültür ve sosyal yapıdan insanı bir araya getirmiştir. Buna bağlı olarak farklı desenlerden insanlar bir toplumu paylaşmak durumunda kalmış ve birlikte huzur içinde yaşamının formülünü aramışlardır.

İnsanlık tarihi boyunca farklı topluluktaki insanları bir arada yaşamaya zorlayan en önemli güçlerden biri göçtür. Göç, kimi zaman iklim değişikliklerine bağlı olarak kıtlık ve hayvan otlaklarının azalmasının vahim sonuçları nedeniyle oluşurken; kimi zaman da siyasi, toplumsal gerginlikler, iç savaşların ciddi sonuçları nedeniyle oluşmuştur.

Binlerce yıllık tarihi boyunca Anadolu uzun bir göçler tarihine sahip olmuştur. Anadolu'nun göç olgusundan bahsederken Erdoğan ve Kaya (2015) Anadolu'nun sadece insan hareketliliğine değil aynı zamanda bitki ve uçan canlıların da hareketliliğine tanık olduğunu, Anadolu coğrafisi, iklimsel, toprak üstü zenginlikleri ve yaşama elverişli alanlarıyla farklı kültürlerin, dinlerin, geleneklerin yeşerdiği bir coğrafya olduğunu belirtmiştir ve *"Bizans'ın, Türk Beyliklerinin, Arap, Kürt, Süryani, Ermeni, Yahudi kültürlerinin, Selçuklu Devleti'nin, Osmanlı İmparatorluğu'nun daha pek çok farklı kültürün üzerinde yeşerdiği bu topraklar her zaman cömert olmuştur ve cazibesini korumuştur."* Erdoğan ve Kaya'ya (2015) göre Anadolu, Osmanlı İmparatorluğu'nda olduğu gibi, modern Türkiye'de de her daim göçlerle kurulmuş ve göçlerle dönüşen bir coğrafya olmuştur.

Günümüzde ise Türkiye dünya üzerinde yakın tarihin en büyük kitlesel göçünü yaşamaktadır, 2017'nin ilk aylarında gördüğümüz dramatik tabloda; 5 milyonu aşkın Suriyeli ülkelerini terk etmeye zorlanmış ve göçün en çarpıcı ve dramatik yüzünü dünyaya göstererek dünya kamuoyunda en önemli gündem maddesi haline gelmiştir. Milyonlarca insan Mart 2011'den itibaren Suriye'deki savaş koşullarından dolayı kaçmak için başta Türkiye olmak üzere Suriye'nin diğer komşu ülkelerine göç etmişlerdir. Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (UNHCR) 2017 verilerine göre, toplam 5.055.150 Suriyeli sığınmacının 122.228'i Mısır'a, 239.639'u Irak'a, 659.246'sı Ürdün'e, 1.011.336'sı Lübnan'a, 2.992.567'si Türkiye'ye sığınmıştır. UNHCR'e (2017) göre Türkiye dünya üzerinde en fazla sığınmacı ağırlayan ülke durumundadır. Bu durumun temel sebebi, Türkiye'nin Batı bloğu ülkelere geçiş için yegâne köprü olmasıdır. Böylece Türkiye, göçmenler için bir göç merkezi haline getirmiştir (Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, 2015; Kara ve Eren, 2015).

Arap Baharı'nın Suriye üzerindeki etkileri sebebiyle iç savaşa maruz kalan Suriyeliler, Türkiye'nin Açık Kapı Politikası ile Mart 2011'den itibaren başlayarak ve halen devam ederek kitleler halinde, zaman zaman münferit olarak Türkiye sınırını geçmektedirler (Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD, 2013; Kara & Eren, 2015). Bu durum sadece Türkiye'nin değil Dünyanın da yaşadığı en büyük dinamik, çok boyutlu ve karmaşık sorunlardan biri haline gelmiştir (Erdoğan, 2015; 28). Türkiye Suriyeli sığınmacılara acil insani yardım sağlamanın yanı sıra Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde kurulan ve AFAD tarafından işletilen 23 geçici barınma merkezleri ile 300.000 sığınmacıya barınma, sağlık ve eğitim olanakları sağlanmakta, geçici barınma merkezleri dışında kalan 500.000'i aşkın Suriyeliye de eğitim, sağlık, gıda yardımı yapılmaktadır (AFAD, 2013). Bu verilere göre yaklaşık 3 milyon Suriyeli sığınmacı başta Suriye sınırına yakın iller olmak üzere İstanbul, Ankara, İzmir, Bursa gibi büyük şehir merkezlerinde yaşam mücadelesini sürdürmektedirler. Suriyelilerin geldikleri tarihten beri Türkiye'de doğan bebek sayısı ise 200.000 civarındadır (Erdoğan, 2015; 42). UNHCR Kasım 2015 verilerine göre Türkiye'de bulunan 6-17 yaşları arasında ki 663.138 Suriyeli çocukların 400.000 kamp içinde ve kamp dışında herhangi bir informal veya formal eğitim kurumuna kaydı yapılmamıştır. Erdoğan ve Kaya (2015; 320) Araştırmalarında Türkiye'deki Suriyelilerin her geçen gün Türkiye'de sürekli olarak kalma eğilimlerinin arttığını, bu durumun dünyanın başka yerlerinde de gözlemlenen işin doğasına, "göçün fitratına" ilişkin bir durum olduğunu belirtmiştir ve her geçen gün yaşadıkları ülkede tutunmayı başaran insanların, özellikle de ülkeleri daha kötü koşullara sahipse, hele de savaş ortamı varsa, geldikleri ülkede kalmayı tercih etmekte olduklarını belirtmiştir. Erdoğan'ın yaptığı çalışmanın en önemli öngörüsü ise Suriyelilerin her geçen gün durumlarının geçici olmaktan çok kalıcılığa doğru yöneldiğidir. Diğer taraftan Erdoğan (2015; 123), Türk toplumunun toplumsal kabulünün yüksek olmasına rağmen, Suriye göçü nedeniyle kamu düzeninin bozulması, iş bulma imkânlarının zorlaşması, güvenlik tehdidi gibi kaygı verici durumla karşılaşıldığında misafirperverliğin nefrete, yabancı düşmanlığına dönüşebilme potansiyelinin yüksek olabileceğini belirtmiştir. Ayrıca çalışmada kapsamlı bir göç yönetiminin yapılması ve toplumsal kabulün sağlanması gerektiğine yönelik öngöründe de bulunulmuştur. Aksi takdirde toplumda karmaşa, çatışma, tahammülsüzlük, huzursuzluk gibi istenmeyen durumlar oluşabileceğini belirtilmektedir.

Mart 2011'den beri Türk toplumu ile aynı yaşam alanlarını paylaşan Suriyeliler için kapsamlı bir göç yönetimi yapılması hem evrensel insan hakları bakımından hem de Türk milli kültür ve değerlerinin korunması bakımından büyük bir öneme sahiptir.

Bu noktada eğitimin; özellikle ortaokul öğrencilerine, kendisini fiziksel ve sosyal çevresini anlamayı, kendisine, fiziksel ve sosyal çevresine olumlu değer ve tutumlar geliştirmeyi amaçlayan sosyal bilgiler dersinin büyük bir önemi vardır (Öztürk, 2012; 230). Ayrıca Türkiye'nin son beş yılda yaşadığı büyük göç deneyiminin sonuçları ile baş etmesi bakımından da önemli bir role sahip olduğu düşünülmektedir. Çünkü Sosyal bilgiler dersi, insanın çevresiyle etkileşimine odaklanan bir derstir (Doğanay, 2008). Buna bağlı olarak bireyin, temel demokratik beceri ve değerleri benimsemesi sebebiyle küreselleşmenin olumsuz sonuçlarına karşı çözüm üretebilmesi beklenmektedir. Çünkü Erden ve Doğanay'dan aktaran Öztürk'e (2012) göre, sosyal bilgiler dersi ülke ve dünya koşullarında bilgiye dayalı karar alıp problem çözebilen etkin vatandaşlar yetiştirmeyi amaç edinmiştir. Ayrıca

Doğanay'ın (2008), 2005 sosyal bilgiler programını değerlendirdiği makalesinde, sosyal bilgilerin insanı yaşadığı toplum ve çevreyle etkileşimini incelemekle beraber sosyal bilgilerin temel amacının, demokratik sürece aktif katılımı gerçekleştirmiş vatandaş yetiştirmek olduğunu belirtir. Sosyal bilgiler dersinin toplumsal yaşamla sıkı ilişkisi olduğunu düşünen Gömleksiz ve Cura (2011), bu dersin, öğrencilerde diğer insanlara değer gösterme, empati geliştirme, farklı yaşam biçimleri ve kültüre sahip bireylere saygı ve hoşgörü geliştirme gibi değerlerin gelişiminin sağladığını belirtmektedir. Otluoğlu (2004), ise, Sosyal Bilgiler dersinin; çalışkan, araştırmacı, özverili, erdemli, girişimci, yurdunu ve ulusunu seven, görev ve sorumluluk sahibi, bilimsel düşünebilen, hoşgörülü ve demokrat, tutumlu, üretken yasalara uyan, insana ve çevreye saygılı, yardımsever ve Atatürk ilke ve inkılâplarına bağlı bireyler yetiştirilmesini sağladığını düşünür. Yukarıda değinilen tanımlardan da anlaşılacağı gibi sosyal bilgiler, geleceğin bireylerinden temel demokratik bilgi, beceri ve değerlerinin kazanılmasını ve toplumsal yaşamlarında karşılaştıkları problemlere bu beceri ve değerler doğrultusunda mantıklı çözümler üretmesini, topluma karşı iyi, sorumlu vatandaş olmalarını bekler. Buna göre öğrencilerin Türkiye'de yakın zamanda yaşanan göç olayının gündelik yaşamdaki problemlerine bilgiye dayalı çözümler, üretmesi, birlikte huzurlu yaşamayı mümkün kılan değerleri kazanması beklenir.

Ortaokul çağındaki çocukları etkin, sorumlu ve demokratik vatandaşlık değerleriyle donatıp yetiştirmeyi hedef alan sosyal bilgiler dersi öğretim programı, çocukları toplumsal yaşama hazırlamaktadır. Bu doğrultuda sosyal bilgiler öğretim programında yer alan değerlerin bireylere kazandırılması hedeflenmiştir. Bu bağlamda değer eğitimi yaşanan siyasi, sosyal, kültürel değişim ve gelişmeler sonucunda bireylerin çevresiyle verimli iletişim kurup, yaşanan sorunlara etkin çözümler üretebilmesi için büyük öneme sahiptir. Buna göre bu çalışma, Adıyaman ilinde yoğun Suriyeli nüfusu göz önünde bulundurularak, ortaokul çağındaki öğrencilerinin Suriyelilere yönelik görüşlerini ortaya çıkarmayı amaçlamaktadır. Ayrıca Suriyeliler bağlamında sosyal bilgiler dersi öğretim programında yer alan saygı, adil olma, misafirperverlik, hoşgörü, duyarlılık, yardım severlik, gibi değerlerin kazanım düzeylerini ortaya koymayı amaçlamaktadır

Araştırmanın Amacı

Araştırma, ortaokul öğrencilerinin 2005 sosyal bilgiler öğretim programında yer alan bazı değerlere (saygı, adil olma, misafirperverlik, hoşgörü, duyarlılık, yardımseverlik) yönelik görüşlerini Suriyeliler bağlamında incelemeyi amaçlamaktadır. Araştırmanın alt amaçları ise şunlardır:

Öğrencilerin Suriyeliler bağlamında;

- 1.1.Saygı değerine yönelik görüşleri nelerdir?
- 1.2. Adil olma değerine yönelik görüşleri nelerdir?
- 1.3. Misafirperverlik değerine yönelik görüşleri nelerdir?
- 1.4. Hoşgörü değerine yönelik görüşleri nelerdir?
- 1.5. Duyarlılık değerine yönelik görüşleri nelerdir?
- 1.6. Yardımseverlik değerine yönelik görüşleri nelerdir?

YÖNTEM**Araştırmanın Modeli**

Araştırma, ortaokul öğrencilerinin 2005 sosyal bilgiler öğretim programında yer alan bazı değerlere (saygı, adil olma, misafirperverlik, hoşgörü, duyarlılık, yardımseverlik) yönelik görüşlerini Suriyeliler bağlamında incelemek için nitel araştırma deseni ve veri toplama aracı olarak odak grup görüşmesi yöntemi benimsenmiştir. Odak grup görüşmesi ılımlı güven veren bir ortamda bir konu, ürün ya da hizmet hakkında insanların ne düşündüğünü ne hissettiğini ortaya çıkarmayı hedefler (Yıldırım ve Şimşek, 2013; 180). Odak grup görüşmesi farklı kişilerle eşzamanlı olarak basit ve hızlı veri toplamaya dayanır (Balcı, 2014; 171). Odak grup görüşmesi soruları araştırma sorularından yola çıkılarak hazırlanmalıdır.

Çalışma Grubu

Bu araştırmanın çalışma grubunu belirlemek için öncelikle Adıyaman ili nüfus müdürlüğü verilerine göre Suriyelilerin yoğun olarak bulunduğu Bahçelievler Mahallesi tespit edilmiştir. Bu sayede Suriyelilerle yoğun etkileşim içinde olması muhtemel çalışma grubu tespit edilmiştir. Bu bağlamda Adıyaman ili merkeze bağlı Bahçelievler Mahallesi'nde 2016-2017 eğitim öğretim yılı bahar döneminde bir ortaokulunda 8. sınıfa devam eden 8 öğrenci bu araştırmanın çalışma grubunu oluşturmaktadır.

Verilerin Toplanması

Araştırmanın veri toplama aracı olan görüşme formu odak grup görüşmesi özelliklerine göre hazırlanmıştır. Bu doğrultuda, araştırmacı tarafından araştırmanın alt problemleri göz önüne alınarak 8 adet sorudan oluşan mülakat formu hazırlanmıştır. Bu sorular görüşme sırasında sonda sorularla desteklenmiştir. Bu soruların seçilmesinde mümkün olduğunca araştırmanın genelini temsil etmesine özen gösterilmiştir.

Görüşmenin Yapılması

Görüşme, odak grup görüşmesi olarak yapılmıştır. Bu doğrultuda, görüşme grupları oluşturulurken öğrencilerin kendilerini daha rahat hissedecekleri ve yakın oldukları arkadaşları ile aynı grupta yer almalarına önem verilmiştir. Görüşmeler okul idaresi tarafından tahsis edilen bir odada gerçekleştirilmiştir.

Görüşme, araştırmacının daha önceden hazırladığı temel sorulardan yola çıkarak sohbet havasında gerçekleştirilmiştir. Sonda sorularla Suriyeliler bağlamında sosyal bilgiler programındaki değerlere ilişkin düşünceleri derinlemesine araştırılmıştır. Görüşme aynı gün içerisinde ve yaklaşık 1 saat sürmüştür.

Verilerin Analizi

Araştırmada nitel verilerin toplanması amacıyla öğrencilerle odak grup görüşmesi yapılmıştır. Görüşmede öğrencilerin Suriyeliler bağlamında sosyal bilgiler öğretim programında yer alan "saygı, adil olma,

misafirperverlik, hoşgörü, duyarlılık ve yardımseverlik değerlerine ilişkin görüşlerini belirlemeyi amaçlayan sorulara yer verilmiştir. Öğrencilerin görüşme sorularına verdikleri yanıtlar betimsel analiz yoluyla çözümlenmiştir. Bu çalışmada betimsel analiz yoluyla görüşülen katılımcıların görüşleri sık sık doğrudan alıntılar şeklinde sunulmuş ve elde edilen bulgular betimsel analiz yoluyla düzenlenmiş ve yorumlanmıştır. Görüşme verileri bir alan eğitimcisi tarafından da ayrı olarak incelemiş, arada fark ortaya çıktığında tekrar araştırmacının kendisi tarafından incelenmiş ve farklılık giderilmeye çalışılmıştır. “Görüş Birliği” ve “Görüş Ayrılığı” olan maddeler belirlenmiştir. Çalışmanın güvenilirliği için Miles ve Huberman’ın (1994) belirttiği formül $P = \frac{Na}{Na + Nd} \times 100$ kullanılmış ve hesaplama sonucunda $P = \% 92$ değeri bulunarak çalışma güvenilir kabul edilmiştir.

BULGULAR

Araştırmanın bu bölümünde, araştırmanın amacına ve alt amaçlarına ilişkin analiz sonuçlarına dayanan bulgular ve elde edilen bulgular doğrultusunda yapılan yorumlara yer verilmiştir.

Katılımcıların Suriyeliler Bağlamında Saygı Değerine Yönelik Görüşleri

Odak grup görüşmesine katılan öğrencilerden ilk olarak Suriyeliler bağlamında saygı değerine yönelik görüşleri sorulmuştur. Sorular saygı değerine yönelik farklılıklara saygı ve hak ve özgürlüklere saygı değerlerine yönelik olmuştur. Farklılıklara saygı değerine yönelik: “Suriyeli bir bireyin sizden farklı bir dil konuşması, farklı bir kültür ve ırktan olması hakkında ne düşünüyorsunuz?” sorusu, Hak ve özgürlüklere yönelik olarak: “Bu farkların olması, Suriyeli için temel insani hak ve özgürlüklere ulaşmasında bir engel olduğunu düşünüyor musunuz?” sorusu sorulmuştur. Bu bağlamda, öğrencilerin verdiği cevaplar analiz edilmiş ve “farklılıklara saygı”, “hak ve özgürlüklere saygı” temaları altında kodlanarak Tablo 1’de verilmiştir

Tablo 1. Suriyeliler Bağlamında Saygı Değerine Yönelik Görüşler

Kategoriler	Olumlu kodlamalar		Olumsuz Kodlamalar		Toplam	
	f	%	f	%	F	%
Farklılıklara Saygı	40	55	7	9	47	64
Hak ve Özgürlüklere Saygı	17	24	9	12	26	36
Genel Toplam	57	79	16	21	73	100

Tablo 1 incelendiğinde, öğrencilerin saygı değerine yönelik olarak cevaplarının “Farklılıklara Saygı” (%64) ve “Hak ve Özgürlüklere Saygı” (%36) olmak üzere iki kategoride kümelendiği görülmektedir. Bunlardan

öğrencilerin Farklılıklara Saygı kategorisi ile ilgili olarak (%55) olumlu görüşe sahip oldukları ve (%9) ise olumsuz görüşe sahip oldukları görülmüştür. Hak ve Özgürlüklere Saygı kategorisi ile ilgili olarak ise öğrencilerin %24 olumlu görüşe sahip oldukları ve %12 olumsuz görüşe sahip oldukları görülmüştür. Farklılıklara Saygı değerine yönelik öğrencilerin olumlu ifadelerine bazı örnekler şu şekildedir:

“Herkesin sonuçta farklı bir dili, kültürü, dini var. Bunlar işte herkesin farklılıklar oluyor. Bunlara saygı duymamız gerekiyor. Sonuçta bunlar bizim farklılıklarımız.” (Ö1). “Kötü bir şey olmuyor, rahatsız olmuyorum, farklı bir kültür tanımış oluyorum.

“Biz de Müslümanız, insanız. (Ö2). “Peygamber efendimizin de dediği gibi Arap’ın Arap olmayana Arap olmayanın Arap’a üstünlüğü yoktur. Saygı duymalıyız bence.” (Ö3). “Onlar konuşuyorlar ama ben onların dediklerini anlamıyorum. Akıldan kötü bir şey geçmez, farklı bir dil kullanmalarından rahatsız olmuyorum” (Ö4).

Farklılıklara Saygı değerine yönelik öğrencilerin olumsuz ifadelerine bazı örnekler şu şekildedir:

“Farklı dilleri var biz gidip konuşmak istediğimiz zaman Türkçe anlamıyorlar. Bu yüzden yanlış anlayıp kendi dillerinde hakaret edebiliyorlar. İletişim kurmakta zorlanıyorum.” (Ö5). “Genelde oyun çevrelerini almıyorlar dışlıyorlar Dil yönünden farklılıklar oldukları için. Hakaret ettiklerini düşünüp oyuna almıyorlar” (Ö1).

Analiz edilen dokümanların 17’inde (%24) öğrenciler Suriyelilerin hak ve özgürlüklerine saygı gösterilmesi gerektiğini belirten görüşler bildirmişlerdir. Analiz edilen dokümanların 9’unda (%12) öğrenciler “farklılıklara saygı” ya yönelik olumsuz görüş bildirmişlerdir. Bu yönde ifadelerin yer aldığı dokümanlardan bazı olumlu ve olumsuz yönde örnek görüşler şu şekildedir:

“Suriyelilerin temel hak ve özgürlüklerinde sınır olmaması gerektiğini düşünüyorum.” (Ö4). “Bizim ülkemizde yaşadıkları için bizim insanımızla aynı haklara ve özgürlüklere sahip olmalılar sınır olmamalıdır.” (Ö5). “Bence eşit olmalıyız o da insan biz de insanız. Düşmanımız gibi görmemeliyiz kanun önünde herkes eşittir.” (Ö3).

İncelenen dokümanda hak ve özgürlüklere saygı yönünde olumsuz örnek görüşler şu şekildedir:

“Ülkemize göç ettikten sonra bizim de kişisel hak ve özgürlüklerimiz de sınırlamalar oldu. Onlar kendi ülkelerini bırakıp, bizim ülkemize geldikleri için onların da hakları özgürlüklerine sınırlamalar oldu. Oradaki yasalara değil, buradaki yasalara uymak zorunda kaldılar o yüzden hakların ve özgürlüklerin de sınırlamalar getirildi.” (Ö1). “Temel hakkı, özgürlükleri olmalı ama bir yere kadar yani bir sınır olmalı.”(Ö6).

Suriyeliler bağlamında saygı değerine ilişkin öğrencilerin görüşlerinin genel bir değerlendirmesi yapılmak istendiğinde, öğrencilerin farklılıklara saygı ve hak ve özgürlüklere saygı değerlerinin Suriyeliler bağlamında %79

oranında kazanıldığı belirlenmiştir. Öğrencilerin çoğunluğu Suriyelilerin farklı kültür, dil, din ve davranış alışkanlıklarından dolayı ayırım yapmadıklarını ifade etmiştir. Öğrenciler Suriyelilerin hak ve özgürlüklerinin kendileri gibi insan ve Müslüman oldukları için sınırlı olmaması, eşit olması gerektiği görüşünü belirtmiştir.

Katılımcıların Suriyeliler Bağlamında Adil olma Değerine Yönelik Görüşleri

Odak grup görüşmesine katılan öğrencilerden ikinci olarak Suriyeliler bağlamında adil olma değerine yönelik görüşleri sorulmuştur. Adil olma değerine yönelik günlük yaşamlarıyla ilişkilendirilen soruda: “Suriyeli akranınızla birlikte eşit olarak emek verdiğiniz grup çalışmasında aynı ölçüde değerlendirilmeniz konusunda ne düşünürsünüz?” sorusu yöneltilmiştir.

Tablo 2.Suriyeliler Bağlamında Adil olma Değerine Yönelik Görüşler

Değer	Olumlu görüşler		Olumsuz görüşler	
	f	%	F	%
Adil olma	17	100	0	0
Toplam	17	100	0	0

Tablo 2’de görüldüğü gibi öğrencilerin adil olma değerine yönelik olarak cevaplarının tamamı (%100) olumlu olarak ifade edildiği görülmektedir. Bu yönde ifadelerin yer aldığı dokümanlardan örnek görüşler şu şekildedir:

“Suriyeli arkadaşım da en az benim kadar emek sarf etmişse, ikimizin de yüksek puan alması gerekiyor. Arkadaşlarımın düşündüğü gibi düşünüyorum. Kim ne kadar emek verdiyse ona göre puan almalı adaletli olmalı. Bulunduğu, ırk, dil, o dille ilgili alakalı değil, emeğine göre değerlendirilmeli” (Ö5). “Mesela hocamız 4-5 kişilik bir grup olmamızı istedi. Arada iki tane Suriyeli var. Herkes emek verdiyse, hocamız onlar Suriyeli diye bize 90, onlara 100 verdiyse, olmaz. Herkes eşit olmalı. Düşük verilirse, o da bir haksızlık olur.” (Ö3). “Bence, kimler ne emek harcadıysa hoca onu vermeli. Aynı projeyi yaptıysak aynı puan almamız gerekir. Eksik puan verilmişse haksızlık olur.” (Ö7).

Suriyeliler bağlamında adil olma değerine ilişkin öğrencilerin görüşlerinin genel bir değerlendirmesi yapılmak istendiğinde, Öğrencilerin tamamı Suriyelilerin farklı kültür, dil, ırktan olmalarına rağmen adil davranılması gerektiği görüşünü savunmuşlardır.

Katılımcıların Suriyeliler Bağlamında Misafirperverlik Değerine Yönelik Görüşleri

Odak grup görüşmesine katılan öğrencilerden üçüncü olarak Suriyeliler bağlamında misafirperverlik değerine yönelik görüşleri sorulmuştur. Misafirperverlik değerine yönelik: “Suriyelilerin Türkiye’de geçici oldukları ve

misafir oldukları söyleniyor, buna göre, onlara nasıl davranmak gerektiğini düşünüyorsunuz?" sorusu yöneltilmiştir. Bu soruya öğrencilerin verdikleri cevaplar Tablo 3'te belirtilmiştir.

Tablo 3.Suriyeliler Bağlamında Misafirperverlik Değerine Yönelik Görüşler

Cevap türleri	F	%
Türk halkı misafirperverdir	3	12
Misafirperverlik	13	52
Savaş mağduriyeti	9	36
Toplam	25	100

Tablo 3 incelendiğinde, öğrencilerin misafirperverlik değerine yönelik olarak cevaplarının "Türk halkı misafirperverdir" (%12), "misafirperverlik" (%52) ve (savaş mağduriyeti) olmak üzere üç kategoride kümelendiği görülmektedir. Bunlardan öğrencilerin Türk halkı misafirperverdir kategorisi ile ilgili olarak (%12) olumlu görüşe sahip oldukları görülmüştür. Misafirperverlik kategorisi ile ilgili olarak ise öğrencilerin %52 olumlu görüşe sahip oldukları ve savaş mağduriyeti kategorisiyle ilgili olarak %36 olumlu görüşe sahip oldukları görülmüştür. Türk halkı misafirperverdir kategorisine yönelik öğrencilerin olumlu ifadelerine bazı örnekler şu şekildedir:

"Türk halkı misafirperver bir toplumuz. İster içerden bir yerden bir yere gelenler olsun ister dışarıdan, misafirperverlik yönümüzü gösteriyoruz. Misafirperverlik yönümüz göstererek onlara iyi anlar yaşatarak, ülkelerine geri gönderebiliriz" (Ö5).

Öğrencilerin ifadelerinin (%52) "Misafirperverlik" vurgusu yapılarak bu yönde davranılması gerektiği vurgusu yapılmıştır. Bu yöndeki örnek cümleler şu şekildedir:

"Onlar misafir olarak geldi bizim de misafirperverlik yanımızı göstermemiz lazım. Suriyelilere karşı iyi hoşnut davranmamız gerekiyor" (Ö1). "Onlara iyi davranmalıyız nasıl ki bizim eve bir misafir geliyorsa. Onlara öyle davranmalıyız, kötü davranmamalıyız nasıl gerekiyorsa, ama iyi şekillerde davranmamız gerekiyor." (Ö2). "İyi şekilde davranmalıyız, ister savaş olsun ister olmasın, yine de iyi davranmalıyız." (Ö8).

Öğrencilerin ifadelerinin (%36) "Savaş mağduriyeti" vurgusu yapılarak Suriyelilere bu yönde davranılması gerektiği vurgusu yapılmıştır. Bu yöndeki örnek cümleler şu şekildedir:

"Savaşta geldiler, savaşta akrabalarını eşyalarını kaybettiler. Onlar için çocukları için kötü bir anı oldu. Onlara iyi şeyler güzel anlar yaşatarak gönderebiliriz." (Ö1). "Farklı dilden farklı kültürden, ırktan kimseler. Bir savaş oldu psikolojileri bozuldu. Biz onlara iyi davranabilirsek bu süreçte psikolojilerini

toparlayabilirler” (Ö4). Onlar zorlu şartlardan geldikleri için gıdaları eksik olabilir, giyecekleri olmayabilir. Eskileri değil de yeni gibi olanları vermemiz gerekiyor. Onlar gidene kadar bazı ihtiyaçlarını gidermemiz gerekiyor. (Ö7).

Suriyeliler bağlamında misafirperverlik değerine ilişkin öğrencilerin görüşlerinin genel bir değerlendirmesi yapılmak istendiğinde, Öğrenciler Türk halkının misafirperver olduğu, Suriyelilerin savaş mağduru oldukları için misafirperver davranarak onlara iyi davranılması, hoşnut tutulması gerektiği vurgusunu yapmışlardır.

Katılımcıların Suriyeliler Bağlamında Hoşgörü Değerine Yönelik Görüşleri

Görüşmeye katılan öğrencilerden dördüncü olarak Suriyeliler bağlamında Hoşgörü değerine yönelik görüşleri sorulmuştur. Hoşgörü değerine yönelik: “Suriyelilerin dillerini anlamamamız, farklı kültürel davranış ve alışkanlıklarının olması hakkında ne düşünüyorsunuz?” sorusu yöneltilmiştir. Bu bağlamda, öğrencilerin verdiği cevaplar Tablo 4’te analiz edilmiştir.

Tablo 4.Suriyeliler Bağlamında Hoşgörü Değerine Yönelik Görüşler

Değer	Olumlu görüşler		Olumsuz görüşler		Toplam	
	f	%	f	%	f	%
Hoşgörü	15	75	5	25	20	100
Toplam	15	75	5	25	20	100

Tablo 4’te görüldüğü gibi öğrencilerin hoşgörü değerine yönelik olarak cevaplarının (%75) olumlu olarak ifade edildiği görülmektedir. Öğrencilerin görüşlerinin (%15) hoşgörü değerine yönelik olumsuz olarak ifade edildiği görülmektedir. Buna göre hoşgörü değerine yönelik olumlu ifadelerin örnekleri şu şekildedir:

“Farklı dil olduğundan zorluk çekiyoruz ama birbirimize hoşgörüyle davranırsak, bir zorluk olacağını düşünmüyorum.” (Ö5). “Biz ayrı bir ülkenin çocuklarıyız, onlar ayrı ülkenin çocukları, sonuçta herkes bir kültüre uymak zorunda değil. Onların kültürü ayrı bizim kültürümüz ayrı. İyi bir dostluk kurarsak hem ayrı bir dil hem ayrı bir kültür öğrenebiliriz onlar içinde aynı şekilde.” (Ö4).“Bu onlara özgü bir şey bize özgü olan bizim kendi kıyafetlerimizdir. Burada sorun edecek hiçbir şey yok.” (Ö2). “Bence herkesin gelenek göreneklerine saygı duymalıyız. Herkesin ayrı oluyor, ülkeden ülkeye değişiyor. Ondan dolayı saygı duymalıyız.” (Ö7).

Öğrencilerin görüşlerine göre hoşgörü değerine yönelik olumsuz örnek görüşler şu şekildedir:

“Onlar hastaneye gittiklerinde aynı dili kullanmadıkları için zorluk çekiyorlar.” (Ö2).“Bazı Suriyeli kadınlar başlarını farklı kapatıyor. Öyle kapattıkları için, kimisi aaa bak bu Suriyeli diye şey yaptıklarını gördüm. Ben bu davranışın güzel bir şey olarak görmüyorum” (Ö5).

Suriyeliler bağlamında hoşgörü değerine ilişkin öğrencilerin görüşlerinin genel bir değerlendirmesi yapılmak istendiğinde, öğrencilerin hoşgörü değerinin Suriyeliler bağlamında %75 oranında görüşlerinin olumlu olduğu belirlenmiştir. Öğrencilerin çoğunluğu, Suriyelilerin farklı dil, kültür, ırk, kılık/ kıyafet, farklı davranış alışkanlıkları sebebiyle hoşgörüyle karşılanması gerektiğini belirtmişlerdir. Olumsuz ifade edilen görüşlerde öğrenciler farklı dil ve kıyafet konusuna ilişkin vurgu yapmışlardır.

Katılımcıların Suriyeliler Bağlamında Duyarlılık Değerine Yönelik Görüşleri

Görüşmeye katılan öğrencilerden beşinci olarak Suriyeliler bağlamında duyarlılık değerine yönelik görüşleri sorulmuştur. Duyarlılık değerine yönelik: “Suriyeli bir bireyi mutsuz/üzgün gördüğünüzde ne yaparsınız?” sorusu yöneltilmiştir. Bu bağlamda, öğrencilerin verdiği cevaplar Tablo 5’de analiz edilmiştir.

Tablo 5.Suriyeliler Bağlamında Duyarlılık Değerine Yönelik Görüşleri

Değer	Olumlu görüşler		Olumsuz görüşler		Toplam	
	F	%	f	%	f	%
Duyarlılık	16	84	3	16	19	100
Toplam	16	84	3	16	19	100

Tablo 5’te görüldüğü gibi öğrencilerin duyarlılık değerine yönelik olarak cevaplarının (%84) olumlu olarak ifade edildiği görülmektedir. Öğrencilerin görüşlerinin (%16) duyarlılık değerine yönelik olumsuz olarak ifade edildiği görülmektedir. Buna göre duyarlılık değerine yönelik olumlu ifadelerin örnekleri şu şekildedir:

“İlk önce niçin mutsuz olduğunu sorarım. Ben onun anlıyorsam o da beni anlıyorsa uygun bir dille sorarım. Benim yapacağım bir şey varsa yardım ederim. Yoksa polisi arar, onlara söylerim.” (Ö4). “Ben gördüğüm zaman üzülürüm tabii ki. Elimden gelen bir şey ise ailemle beraber yardım edebilirim.” (Ö6). “Çocuk bisikletten düşse, yardım ederim mesela. Polisi ararım, ambulansı ararım, sıkıntılı bir durum varsa, dilini bilmiyorsam beden dili kullanırım. Onlar öyle davranmak lazım.” (Ö3).

Öğrencilerin görüşlerine göre duyarlılık değerine yönelik olumsuz örnek görüşler şu şekildedir:

“Ne yalan söyleyeyim valla. İlk gördüğümde önce takmam ama içim acır.” (Ö2).

“Görmezden gelirim ama üzülürüm yine de. Sormam, ama üzülürüm.” (Ö8).

“Başta yardım etmem ama bir daha aynı durumda varsa yardım ederim.” (Ö7).

Suriyeliler bağlamında duyarlılık değerine ilişkin öğrencilerin görüşlerinin genel bir değerlendirmesi yapılmak istendiğinde, öğrencilerin duyarlılık değerinin Suriyeliler bağlamında %84 oranında görüşlerinin olumlu olduğu belirlenmiştir. Öğrencilerin çoğu, Suriyelilerin üzgün, mutsuz veya yardıma ihtiyaçları olduklarını gördüklerinde kayıtsız kalamayacaklarını belirtmişlerdir.

Katılımcıların Suriyeliler Bağlamında Yardımseverlik Değerine Yönelik Görüşleri

Odak grup görüşmesine katılan öğrencilere sorulan altıncı soruda Suriyeliler bağlamında yardımseverlik değerine yönelik görüşleri sorulmuştur. Yardımseverlik değerine yönelik günlük yaşamlarıyla ilişkilendirilen soruda: “Suriyeli bir akranının ödev/ders notu gibi ihtiyaç duyduğu bir konuda yardım etme konusunda ne düşünürsünüz?” sorusu yöneltilmiştir. Bu bağlamda, öğrencilerin verdiği cevaplar Tablo 6’da analiz edilmiştir.

Tablo 6. Suriyeliler Bağlamında Yardımseverlik Değerine Yönelik Görüşler

Değer	Olumlu görüşler		Olumsuz görüşler	
	f	%	F	%
Yardımseverlik	12	100	0	0
Toplam	12	100		

Tablo 6’da görüldüğü gibi öğrencilerin yardımseverlik değerine yönelik olarak cevaplarının tamamı (%100) olumlu olarak ifade edildiği görülmektedir. Bu yönde ifadelerin yer aldığı dokümanlardan örnek görüşler şu şekildedir:

“Eğer çözebileceğim bir sorunsu elimden geleni yapmaya çalışırım. Eğer ben yapamazsam da anneme ya da onun annesine söylerim. Yardım bulmaya çalışırım.” (Ö1).

“Ayrı dersler işliyorlar anlamayabilirler, O’nun dediğini anlıyorsam o da benim dediğimi anlıyorsa yardım edebilirim.” (Ö4). “Mesela matematik dersi düşükse, anlatırım. Bizim eve getirir çalıştırırım yapamıyorsan başka arkadaşına söylerim çözüm ararım.” (Ö3). “Çözüm bulmaya çalışırım sonuçta onu sorunuyla baş başa bırakmam yardım ederim.” (Ö5).

Suriyeliler bağlamında yardımseverlik değerine ilişkin öğrencilerin görüşlerinin genel bir değerlendirmesi yapılmak istendiğinde, Öğrencilerin tamamı Suriyelilerin karşılaştıkları zor durumlarda yardım edilmesi gerektiği görüşünü belirtmişlerdir.

SONUÇ ve TARTIŞMA

Araştırma, ortaokul öğrencilerinin Suriyelilere yönelik görüşlerini ve öğrencilerin Suriyeliler bağlamında sosyal bilgiler öğretim programında yer alan saygı, adil olma, misafirperverlik, hoşgörü, duyarlılık, yardımseverlik değerlerinin kazanım düzeylerini belirlemiştir. Suriyeliler bağlamında “saygı, adil olma, misafirperverlik, hoşgörü, duyarlılık ve yardımseverlik” değerlerine yönelik görüşleri ayrı ayrı incelenmiştir. Bu bağlamda öğrencilerin saygı değerine ilişkin olarak farklılıklara saygı ve hak ve özgürlüklere saygı olarak kategorilere ayrılan değerlerin Suriyeliler bağlamında %79 oranında kazanıldığı belirlenmiştir. Öğrencilerin çoğunluğu Suriyelilerin farklı kültür, dil, din ve davranış alışkanlıklarından dolayı ayırım yapmadıklarını ifade etmiştir. Öğrenciler Suriyelilerin hak ve özgürlüklerinin kendileri gibi insan ve Müslüman oldukları için sınırlı olmaması, eşit olması gerektiği görüşünü belirtmiştir. Öğrencilerle yapılan görüşmede Suriyeliler bağlamında “adil olma” değerine ilişkin öğrencilerin görüşlerinin tamamı (%100) Suriyelilerin farklı kültür, dil, ırktan olmalarına rağmen adil davranılması gerektiği görüşünü belirtmişlerdir. Buna göre öğrencilerin Suriyeliler bağlamında adil olma değerini kazanmış oldukları sonucuna ulaşılabilir.

Öğrencilerin Suriyeliler bağlamında misafirperverlik değerine yönelik görüşlerinden elde edilen sonuçlara gelindiğinde, öğrenciler, Türk halkı misafirperver olduğu için Suriyeliler savaş mağduru oldukları, büyük acılar, zorluklar ve yoksulluk çektikleri için onlara iyi davranmak, hoşnut tutmak ve misafirperver olmak gerektiği görüşünü belirtmişlerdir karşı misafirperver olmak gerektiğini görüşünü belirtmişlerdir. Bu göre öğrencilerin Suriyeliler bağlamında misafirperverlik değerini kazanmış oldukları sonucuna ulaşılabilir.

Suriyeliler bağlamında hoşgörü değerine ilişkin öğrencilerin görüşlerinin incelendiğinde öğrencilerin hoşgörü değerinin Suriyeliler bağlamında %75 oranında görüşlerinin olumlu olduğu belirlenmiştir. Öğrencilerin çoğunluğu, Suriyelilerin farklı dil, kültür, ırk, kılık/ kıyafet, farklı davranış alışkanlıkları sebebiyle hoşgörüyle karşılanması gerektiğini belirtmişlerdir. Bu göre öğrencilerin Suriyeliler bağlamında hoşgörü değerini kazanmış oldukları sonucuna ulaşılabilir.

Öğrencilerin Suriyeliler bağlamında duyarlılık değerine ilişkin görüşleri incelendiğinde, duyarlılık değerinin Suriyeliler bağlamında %84 oranında olumlu olduğu belirlenmiştir. Öğrencilerin çoğu, Suriyelilerin üzgün, mutsuz veya yardıma ihtiyaçları olduklarını gördüklerinde kayıtsız kalamayacaklarını belirtmişlerdir. Suriyeliler bağlamında yardımseverlik değerine ilişkin öğrencilerin görüşleri incelendiğinde, öğrencilerin tamamı (%100) Suriyelilerin karşılaştıkları zor durumlarda yardım edilmesi gerektiği görüşünü belirtmişlerdir. Bu göre öğrencilerin Suriyeliler bağlamında duyarlılık ve yardımseverlik değerlerini kazanmış oldukları sonucuna ulaşılabilir.

Araştırmadan elde edilen bulgularla, Akbaş (2004)'ün ortaokul son sınıf öğrencilerinin bazı değerlere (saygı, yardımseverlik, hoşgörü) ulaşma düzeylerini belirlemek için geliştirdiği ölçme aracından elde edilen bulgular benzerlik göstermektedir. Aynı zamanda Keskin vd., (2012)'nin değer kazanım düzeyini belirlemek için yaptıkları çalışmada, hoşgörü, saygı, yardımseverlik değerlerinin kazanım düzeylerini belirlemek için geliştirdikleri değer

kurgularından elde edilen bulgular ile benzerlik göstermektedir. Gömleksiz ve Cura (2011)'in öğrencilerin değerlere yönelik tutumlarının ortaya çıkarıldığı çalışmadan elde edilen bulgular da araştırmanın sonuçlarını desteklemektedir. , Kılcan (2013)'nin ortaokul 8. sınıf öğrencilerinin sosyal bilgiler öğretim programında yer alan değerleri, öğrenci görüşleriyle belirlemeyi amaçlayan çalışmasından elde edilen bulgular benzerlik göstermektedir.

ÖNERİLER

Bu çalışmada öğrencilerin Suriyelilere yönelik görüşleri ve Suriyeliler bağlamında bazı değerlerin kazanım düzeyleri incelenmeye çalışılmıştır. Araştırma sonucunda elde edilen bulgulara dayanılarak bazı öneriler sunulmuştur.

1. Araştırma Adıyaman ilinin Suriyelilerin yoğunlukta olduğu bir mahallenin ortaokulunda elde edilen bulgularla sınırlıdır. Suriyelilerin yoğunlukta olduğu farklı bölgelerde araştırmalar yapılarak daha ayrıntılı sonuçlar elde edilebilir.
2. Bu çalışmada Suriyeliler bağlamında değer kazanım düzeyleri belirlenmeye çalışılmıştır. Farklı olgular bağlamında değer kazanım düzeylerinin belirlenmesine yönelik çalışmalar önerilebilir.
3. Farklı sosyo - ekonomik düzeydeki okullarda Suriyeliler bağlamında değer kazanım düzeyleri belirlenebilir.
4. Bu çalışmada saygı, adil olma, misafirperverlik, hoşgörü, duyarlılık, yardımseverlik değerlerine yönelik araştırmalar yürütülmüştür. Buna göre sosyal bilgiler programında yer alan farklı değerlere yönelik araştırmaların yürütülmesi önerilebilir.
5. Bu çalışmada çalışılan gruptan daha büyük örneklerle Suriyelilere yönelik görüşleri ortaya koyacak çalışmalar yapılabilir.
6. Suriyeliler bağlamında, sosyal bilgiler programında yer alan iletişim, karar verme, empati, eleştirel düşünme gibi becerilerin araştırılmasına yönelik çalışmalar yapılabilir.
7. Öğrencilerin Suriyelilere yönelik görüşlerini etkileyen faktörlere (aile, çevre, medya, başından geçen olay vb.) yönelik araştırmalar yapılabilir.
8. Suriyelilerin yaşadığı ve sorunlar yaşanan (olay çıkan) yerlerde araştırmalar yapılabilir.

KAYNAKÇA

- AFAD. (2013). *Türkiye'deki Suriyeli Sığınmacılar Saha Araştırması Sonuçları*. Ankara: T.C. Başbakanlığı.
- Akbaş, O. (2004). *Türk Milli Eğitim Sisteminin Duyuşsal Amaçlarının İlköğretim II. Kademedeki Gerçekleşme Derecesinin Değerlendirilmesi*. Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Balay, R. (2004). "Küreselleşme, Bilgi Toplumu Ve Eğitim." *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 37(2):61-82
- Balcı, A. (2015). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntem, Teknikler Ve İlkeler*. Ankara: Pegem Akademi.

- Doğanay, A. (2008). "Çağdaş Sosyal Bilgiler Işığında Yeni Sosyal Bilgiler Programının Değerlendirilmesi." *Ç.Ü Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 33(2): 77-96.
- Doğanay, A. (2012). Sosyal Bilgiler Öğretimi. *Değerler Eğitimi*. Ankara: Pegem Akademi.
- Erdoğan, M., Kaya A. (2015). *Türkiye'nin Göç Tarihi 14. Yüzyıldan 21. Yüzyıla Türkiye'ye Göçler*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi.
- Erdoğan, M. (2015). *Türkiye'deki Suriyeliler: Toplumsal Kabul Ve Uyum Araştırması*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi.
- Göç İdaresi, (2015). *Yabancı Ve Uluslararası Koruma Kanunu*. Ankara: İç İşleri Bakanlığı.
- Gömleksiz, M, N.,Cüro, E. (2011). "Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında Yer Alan Değerlere İlişkin Öğrenci Tutumlarının Değerlendirilmesi." *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 8(1): 96-131.
- Kaya, İ.,Eren, H. (2013). *Türkiye'deki Suriyelilerin Hukuki Durumu*. SETA VAKFI.
- Kılcan, B. (2014). *Sosyal Bilgiler Öğretim Programında Yer Alan Değerlere İlişkin Öğrenci Algılarının İncelenmesi*. Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Otluoğlu, R. (2004). "Sosyal Bilgiler İzlenesine (Programına) Bir Bakış. *Toplumsallaşma, Kimlik Ve Kişilik*." I. Sosyal Bilimler Eğitimi Kongresi Kitabı. 290-330. Dokuz Eylül Üniversitesi, Buca Eğitim Fakültesi ve Ankara: MEB Öğretmen Yetiştirme ve Eğitimi Genel Müdürlüğü.
- Öztürk, C.. (2012). *Sosyal Bilgiler Öğretimi Demokratik Vatandaşlık Eğitimi*. Ankara: Pegem.
- UNHCR, (2017). *3RP Regional, Refugee, Resilience Plan In ResponceToThesyriacrisis, 2016-2017 Annual Plan*. 17 Nisan 2017 tarihinde data.uncr.org pdf sayfasından erişilmiştir.
- Yıldırım, A., Şimşek, H. (2013). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin.